

Mišljenje i predrasude studenata sestrinstva o osobama oboljelim od mentalnih poremećaja

---

Zovko, Toni Antonio

Master's thesis / Diplomski rad

2023

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Josip Juraj Strossmayer University of Osijek, Faculty of Dental Medicine and Health Osijek / Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Fakultet za dentalnu medicinu i zdravstvo Osijek**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:243:082565>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-11-20**

Repository / Repozitorij:

[Faculty of Dental Medicine and Health Osijek
Repository](#)

**SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA U OSIJEKU
FAKULTET ZA DENTALNU MEDICINU I ZDRAVSTVO
OSIJEK**

Sveučilišni diplomski studij Sestrinstvo

Toni Antonio Zovko

**MIŠLJENJE I PREDRASUDE
STUDENATA SESTRINSTVA O
OSOBAMA OBOLJELIM OD
MENTALNIH POREMEĆAJA**

Diplomski rad

Sveta Nedelja, 2023.

**SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA U OSIJEKU
FAKULTET ZA DENTALNU MEDICINU I ZDRAVSTVO
OSIJEK**

Sveučilišni diplomski studij Sestrinstvo

Toni Antonio Zovko

**MIŠLJENJE I PREDRASUDE
STUDENATA SESTRINSTVA O
OSOBAAMA OBOLJELIM OD
MENTALNIH POREMEĆAJA**

Diplomski rad

Sveta Nedelja, 2023.

Rad je ostvaren na Fakultetu za dentalnu medicinu i zdravstvo Osijek pri Sveučilištu Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, na dislociranom diplomskom studiju Sestrinstvo u Svetoj Nedjelji.

Mentor rada: Prof. prim. dr. sc. Igor Filipčić dr. med

Suvoditelj: Kristina Bosak mag. med techn.

Rad sadrži 33 listova, 8 tablica i 2 slike.

Znanstveno područje: Biomedicina i zdravstvo

Znanstveno polje: Kliničke medicinske znanosti

Znanstveno grana: Sestrinstvo

ZAHVALA

Zahvaljujem mentorima, Prof. prim. dr. sc. Igoru Filipčić, dr. med i Kristini Bosak mag. med techn. na pomoći i savjetima pri izradi ovog završnog rada.

Zahvaljujem se i svim kolegicama i kolegama na pruženom razumijevanju i podršci tijekom mog studiranja.

Hvala mojim prijateljicama i prijateljima koji su mi bili sve ove godine snažna podrška, a posebno zahvaljujem mojoj obitelji bez koje sve ovo ne bi bilo moguće.

SADRŽAJ

1. UVOD.....	1
1.1 Mentalno zdravlje i psihičke bolesti.....	2
1.2. Predrasude i stigme.....	3
1.3. Stavovi i mišljenja zdravstvenih djelatnika prema osobama oboljelim od mentalnih poremećaja.....	4
1.4. Stavovi i mišljenja studenata o osobama oboljelima od mentalnih poremećaja.....	5
2. CILJ.....	7
3. ISPITANICI I METODE.....	8
3.1 Ustroj studije.....	8
3.2 Ispitanici.....	8
3.3 Metode.....	8
3.4 Statističke metode.....	9
4. REZULTATI.....	10
5. RASPRAVA.....	18
6. ZAKLJUČCI.....	21
7. SAŽETAK.....	22
8. SUMMARY.....	23
9. LITERATURA.....	24
10. ŽIVOTOPIS.....	27

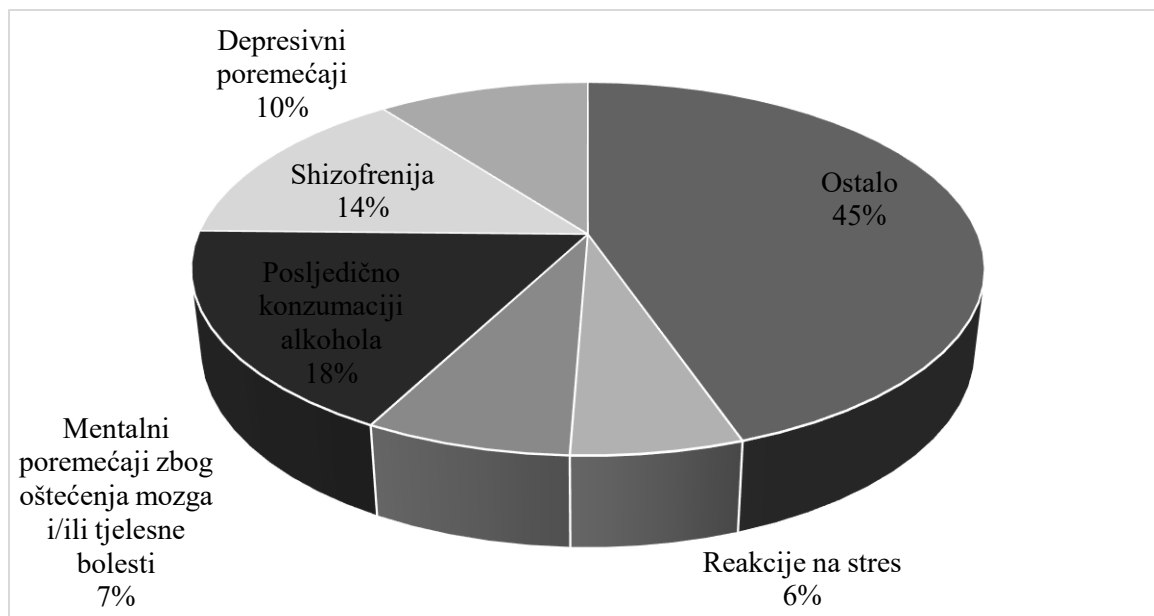
POPIS TABLICA

Tablica 1. Osnovna obilježja bolesnika.....	16
Tablica 2. Mišljenje o osobama s mentalnim poremećajima u odnosu na spol	17
Tablica 3. Mišljenje ispitanika o osobama s mentalnim poremećajima u odnosu na dobne skupine	18
Tablica 4. Mišljenje ispitanika o osobama s mentalnim poremećajima u odnosu na duljinu radnog staža.....	19
Tablica 5. Samoprocjena stavova o osobama s mentalnim poremećajima	20
Tablica 6. Ocjena stavova o osoba s mentalnim poremećajima u odnosu na spol ispitanika ..	22
Tablica 7. Ocjena stavova o osobama s mentalnim poremećajima u odnosu na dobne skupine	22
Tablica 8. Ocjena stavova o osobama s mentalnim poremećajima u odnosu na dobne skupine	23

1. UVOD

Mentalna oboljenja su vrlo učestala u suvremenom svijetu. Ubrzano tempo života, svakodnevni izazovi koji se stavljaju pred pojedinca te česte loše ekonomske situacije u populaciji postaju „okidači“ pojedinih mentalnih oboljenja. Inače, većina mentalnih oboljenja uočavaju se već u adolescenciji, najčešće bivaju kroničnog tijeka te na taj način direktno utječu na kvalitetu života osobe koja pojavom iste postaje ovisna o zdravstvenom sustavu. Zbog sve veće pojavnosti, ali i važnosti i utjecaja na pojedinca i populaciju, mentalna oboljenja se diljem svijeta poimaju izuzetnim javnozdravstvenim problemom, ali i izazovom, osobito zbog kompleksnosti pristupa i liječenja pojedinca oboljelog od mentalnih poremećaja. Prema literaturi, mentalna oboljenja, uključivši i bolesti ovisnosti tijekom 2017. godine čine 5 % ukupnih bolesti, a sličan je postotak prisutnosti bolesti i tijekom 2019. godine (4,85 %) na svjetskoj razini. Prema podacima iz Republike Hrvatske mentalna oboljenja čine 6 % svih bolničkih liječenja među populacijom i to s pacijentima u dobi od 20 do 59 godina koji čine radno sposobno građanstvo. Tijekom 2021. godine je u Hrvatskoj zabilježeno skoro 29 000 hospitalizacija uslijed mentalnih oboljenja (1). Hospitalizacije osoba oboljelih od mentalnih oboljenja tijekom 2021. godine uzrokovane su najčešće mentalnim oboljenjima uslijed konzumacije alkohola (17,6 %), zbog shizofrenije (14,4 %), depresivnog poremećaja (10,3 %), dok su reakcije na stres uzrokovale 5,9 % hospitalizacija (Slika 1).

Slika 1. Dijagnoze hospitalizacija uslijed mentalnih oboljenja u Hrvatskoj 2021. godine

(Izvor: Hrvatski zavod za javno zdravstvo, Odjel za mentalne poremećaje. <https://www.hzjz.hr/sluzba-epidemiologija-prevencija-nezaraznih-bolesti/odjel-za-mentalne-poremecaje/>)

1.1. Mentalno zdravlje i psihičke bolesti

Mentalno zdravlje podrazumijeva dobrostanje pojedinca prilikom kojeg on ispunjava svoje potencijale, uspješno se suočava sa svakodnevnim stresom, radi produktivno te punopravno sudjeluje u zajednici u kojoj boravi (2). Danas se mentalno zdravlje promatra s tezom kako je psihičko stanje osobe uvjetovano prisutnošću psihičkih tegoba uvažavajući pritom i subjektivni osjećaj dobrostanja pojedinca (3). Suvremeni modeli pak ističu kako je mentalno zdravlje više od same odsutnosti psihičke bolesti, autori smatraju kako se oni isprepleću ali nisu istog značaja. Pritom se smatra kako se razlikuje prisutnost, odnosno odsutnost psihičke bolesti i razina mentalnog zdravlja, bez obzira na prisutnost psihičke bolesti, ističući moguću pojavu niskog mentalnog zdravlja bez prisutne psihičke bolesti (4,5). Promatrajući ovaj koncept osoba oboljela od psihičkog poremećaja može imati, unatoč tome, dobro mentalno zdravlje, kao što i osoba koja nema prisutnog psihičkog oboljenja može imati pogoršano mentalno zdravlje. Tako osoba s mentalnim oboljenjem može živjeti produktivno unutar svoje obitelji i zajednice. Iz svih navedenih koncepata vidljiva je potreba promocije mentalnog zdravlja te razvoja unutar zajednice, kako bi se mentalno zdravlje osnažilo ili narušeno mentalno zdravlje oporavilo (6). Zaključno je, kako oporavak osobe oboljele od psihičkih poremećaja čini cijeli proces usmjeren na tri razine: simptome, svakodnevno funkcioniranje i osobni psihički put ka oporavku s

pažnjom usmjerenom na funkcioniranje i integraciju u društvo. Ovakav put ka uspješnom oporavku se može očekivati ako je adekvatno organizirana mreža unutar sustava, odnosno ako svi, počevši od zdravstvenih djelatnika do članova zajednice imaju pozitivan stav bez predrasuda i stigmi (7).

1.2. Predrasude i stigme

Riječ „stigma“ danas označava negativno obilježavanje pojedinca uslijed njegovog psihičkog oboljenja. Tako se stigmatizacijom pojačava negativno poimanje i izbjegavanje pojedinca oboljelog od psihičkih poremećaja. Stigmatizacija nosi loše posljedice za oboljelog pojedinca, njegovu obitelj i okolinu, ali i cijelu zajednicu te tako otežava rad psihijataru, ali i cijelog zdravstvenog sustava. Svi djelatnici unutar zdravstvenog sustava, a posebno zdravstveni pojedinci koji skrbe za osobe oboljele od mentalnih poremećaja imaju ključnu ulogu pri uspostavi poštovanja i očuvanja osnovnih ljudskih prava svakog pacijenta (8). S pretpostavkom da su studenti sestrinstva budući, a neki pak i sadašnji djelatnici unutar navedenog sustava, provedeno je i ovo istraživanje. Ukoliko učenici medicinskih škola ili studenti sestrinstva ili pak medicine ulaze u svakodnevni rad s određenim predrasudama, upitna je kvaliteta zdravstvene skrbi koju oni mogu pružiti. Predrasude su negativni stavovi koji nastaju uslijed nedostatnog znanja o određenom predmetu ili temi. Na tome se temelje stigme. Predrasude stvaraju neprijateljski stav i onemogućuju asertivnost i empatiju. Ukoliko bi se zajednica prepustila predrasudama ili stigmama, moglo bi doći do potpune diskriminacije osoba oboljelih od mentalnih poremećaja što izrazito nepovoljno utječe na te oboljele osobe. Brojne osobe oboljele od mentalnih poremećaja su kroz istraživanja navele kako su doživjele neke oblike omalovažavanja i nazivanja pogrđnim imenom, bile su isključene iz svakodnevnog rada, nazivane su opasnima ili su pak bivale isključene, odbačene i izolirane od okoline (8). Nebrojeno puta i mediji iznose iskrivljenu sliku o osobama oboljelim od mentalnih poremećaja, povezujući ih s nasiljem, pojmom opasnosti, kriminala ili pak nesposobnima za život i rad (9). Svaka stigmatizacija ili diskriminacija može pogoršati stanje osobe oboljele od mentalnih poremećaja i time otežati njen oporavak i povratak u zajednicu.

1.3. Stavovi i mišljenja zdravstvenih djelatnika prema osobama oboljelim od mentalnih poremećaja

Podatci u literaturi upućuju na činjenicu kako osobe oboljele od mentalnih poremećaja nerijetko imaju pruženu nisku razinu zdravstvene skrbi, iako je poznata činjenica kako osobe oboljele od shizofrenije ili teške depresije žive prosječno 10 do 20 godina kraće od ostalih pojedinaca u zajednici (10). Povećana smrtnost osoba oboljelih od mentalnih poremećaja direktno se povezuje s učestalim bolestima kardiovaskularnog sustava ili s pojavama respiratornih bolesti koje iziskuju kvalitetnu, kontinuiranu zdravstvenu skrb. Studije provedene u svijetu ukazuju, kako osobe oboljele od mentalnih poremećaja u odnosu na osobe bez mentalnih poremećaja imaju manju mogućnost preventivne skrbi, manju mogućnost liječenja dijabetesa ili cerebrovaskularnog inzulta te veću mogućnost za komplikacije uslijed pojave ovih bolesti. Jednako tako, ove su osobe izložnije opasnostima tijekom boravka u bolnici. Uočeni su: nelagoda u interakciji s osobama oboljelima od shizofrenije ili bipolarnog poremećaja, kao i strah od njihove agresivnosti (11).

Stavovi i mišljenja zdravstvenih djelatnika prema osobama oboljelim od mentalnih poremećaja izuzetno su rijetko proučavani iako imaju direktan utjecaj na svakodnevno pružanje skrbi, a shodno tome i na ishod bolesti kod navedenih pacijenata. Negativan stav najčešće vodi ka lošoj i nedostatnoj komunikaciji između djelatnika i pacijenta, što rezultira nezdravstvenim ponašanjem pacijenta i nepridržavanju uputa, ali i nezadovoljstvom pacijenta. Osobe oboljele od mentalnih poremećaja izjavljuju kako je zanemaren subjektivni pojam tegoba, kako su uskraćeni za dijagnostičke pretrage ili pak doživljavaju negativne prognoze od strane djelatnika, a to sve povezuju s primarnim negativnim stavom prema njemu zbog prirode njegove osnovne bolesti (11).

Medicinske sestre tijekom svog školovanja, ali i tijekom radnog vijeka pohađaju brojne edukacije, kako uopćene tako i na temu mentalnog zdravlja, no ista su, prema literaturi nedostatna jer unatoč tome prevladavaju mješoviti stavovi i mišljenja prema osobama oboljelima od mentalnih poremećaja. Ako osobe oboljele od mentalnih poremećaja osjete diskriminaciju ili zapostavljenost teže će potražiti pomoć medicinske sestre, duže će podnositi bol i druge tegobe, ali će i uopćeno izgubiti povjerenje prema zdravstvenom osoblju (10).

Medicinske sestre s dužim radnim stažem, većim iskustvom ili pak samo sestre koje rade u okolini s osobama oboljelim od mentalnih poremećaja, često osjećaju zadovoljstvo iz

suosjećanja, kako je nazvan osjećaj koji se povezuje s profesionalnim odrađenim poslom u ovom sektoru (12). Zadovoljstvo iz suosjećanja podrazumijeva zadovoljstvo poslom medicinske sestre, ugodu posla u skladu s kompetencijama i obvezama te nivo podrške među suradnicima. Tek sa svim ispunjenim elementima medicinska sestra može svoj posao obaviti kvalitetno i konstruktivno (13). Posebno se u literaturi ističe učestala pojava „izgaranja“ odnosno „burnouta“ kod djelatnika koji rade u sektoru mentalnog zdravlja ili skrbi za osobe oboljele od mentalnih poremećaja (14). Među zdravstvenim djelatnicima je stopa sagorijevanja između 21 % i 67 %, dok je prevalencija među psihijatrima i osobljem na psihijatrijskom odjelu, utvrđena jednim istraživanjem, ukazivala na razinu od 78 % ispitanika istraživanja (15). Istraživanje provedeno 2014. godine pokazalo je, kako zdravstveni djelatnici pokazuju jednako stigmatizirajuće ponašanje prema osobama oboljelima od mentalnih poremećaja kao i opća populacija (16).

Tijekom svog školovanja i cijelog radnog vijeka medicinske sestre se obvezuju pružiti potpunu, kompletnu i kvalitetnu zdravstvenu njegu uz holistički pristup svakom pacijentu bez obzira na njegovu dijagnozu, okolnosti njege i pacijentove sklonosti.

1.4. Stavovi i mišljenja studenata o osobama oboljelima od mentalnih poremećaja

U Hrvatskoj je, kao i u svijetu, provedeno nekoliko istraživanja na temu mišljenja i stavova studenata o osobama oboljelih od mentalnih poremećaja. Uočeno je kako dio studenata ima, unatoč edukaciji, predrasude i krive stavove prema oboljelima. Dio studenata koji imaju pozitivan stav prema osobama oboljelima od mentalnih poremećaja pripisuju isti čestim razgovorima sa stručnjacima, širokoj edukaciji te informiranosti putem stručne literature na javnim mrežama (17). Drugo istraživanje ukazuje, kako studenti koji se više susreću s osobama oboljelima od mentalnih poremećajima imaju manje stigmatizirajuće stavove (18). Uočeno je pri istraživanjima i kako redovni studenti češće sudjeluju u anti-stigma programima, povezujući tu činjenicu s većom količinom slobodnog vremena kod redovnih studenata, ali je mišljenje kako su osobe oboljele od mentalnih poremećaja opasne i nepredvidive zastupljeno kod 52 % redovnih studenata i samo kod 2 % izvanrednih studenata (19). Istraživanje provedeno u Kliničkom bolničkom centru Zagreb ukazuje, kako studenti imaju različita mišljenja i stavove prema osobama oboljelima od mentalnih poremećaja, usprkos provedenoj edukaciji i dalje su prisutne predrasude (20). Rezultati istraživanja provedenog u Splitu 2015. godine navode, kako

su podijeljena mišljenja studenata oko tvrdnje kako su oboljeli sami krivi za svoja stanja mentalnih poremećaja te se od istih očekuje agresija i opasnost (21).

Koliko se mijenja mišljenje studenata tijekom školovanja i koliko se promijenilo tijekom godina u društvu, pokušalo se otkriti ovim istraživanjem. Ipak su studenti sestrinstva budući medicinski djelatnici, koji trebaju nakon završetka studija pružati potpunu, holističku skrb i njegu, bez predrasuda, jednaku svim pacijentima i njihovim obiteljima, ali i svim pojedincima unutar zajednice.

2. CILJ

Glavni cilj ovog istraživanja je ispitati mišljenje studenata 1. i 2. godine diplomskog sveučilišnog studija Sestrinstva o osobama oboljelima od mentalnih poremećaja.

Specifični ciljevi ovog istraživanja su:

- Ispitati postoje li predrasude među studentima sestrinstva prema osobama oboljelima od mentalnih poremećaja.
- Ispitati postoje li razlike u mišljenju o osobama oboljelima od mentalnih poremećaja s obzirom na spol ispitanika.
- Ispitati postoje li razlike u mišljenju o osobama oboljelima od mentalnih poremećaja s obzirom na dob ispitanika.
- Ispitati postoje li razlike u mišljenju o osobama oboljelima od mentalnih poremećaja s obzirom na radni staž ispitanika

3. ISPITANICI I METODE

3.1. Ustroj studije

Provedeno je istraživanje u obliku presječne studije (22).

3.2. Ispitanici

Istraživanje je provedeno u razdoblju od travnja do lipnja 2023. godine te je u njemu sudjelovalo 92 studenta prve i druge godine diplomskog studija Sestrinstvo, Fakulteta za dentalnu medicinu i zdravstvo. Istraživanju su mogle pristupiti punoljetne osobe, anonimno i dobrovoljno putem online anketnog upitnika.

3.3. Metode

Istraživanje je provedeno putem upitnika koji je vlastito strukturiran za potrebe ovog istraživanja te distribuiran online komunikacijskim kanalima putem Google Formsa.

Anketa je bila u potpunosti anonimna, a ispitanici su dobrovoljno pristali na ispunjavanje upitnika. Prije samog ispunjavanja ankete ispitanici su pročitali informirani obrazac nakon čega su odlučivali o nastavku sudjelovanja u istraživanju, a mogli su odustati od ankete u bilo kojem trenutku.

Anketni upitnik se sastojao od tri dijela. Prvi dio se sastoji od sociodemografskih podataka ispitanika, a obuhvaćao je pitanja o spolu, dobi, završenoj srednjoj školi, vrsti studijskog programa te ispitivao o radnom odnosu i godinama staža ispitanika, onih koji su u radnom odnosu. Drugi dio upitnika ispitivao je znanja o mentalnim bolestima, a treći nastavno tome ispitivao je osobne stavove ispitanika. Upitnik je prikupljao podatke o susretima ispitanika s osobama oboljelim od mentalnih poremećaja, njihovoj adaptaciji na radnu okolinu s osobama oboljelim od mentalnih poremećaja te mišljenja o mentalnim poremećajima. Treći dio upitnika bio je usmjeren na stavove ispitanika prema osobama oboljelim od mentalnih poremećaja kroz 10 tvrdnji, a odgovori su se vrednovali prema Likertovoj skali 1 – 5 pri čemu je vrijedilo: 1 – u potpunosti se slažem, 2 – ne slažem se, 3 – niti se slažem, niti se ne slažem, 4 – slažem se i 5 – u potpunosti se slažem.

3.4. Statističke metode

Kategorički podatci su predstavljeni apsolutnim i relativnim frekvencijama. Za testiranje razlika u kategoričkim podacima koristio se χ^2 test, a po potrebi Fisherov egzaktni test. Normalnost raspodjele numeričkih varijabli testirana je Shapiro-Wilkovim testom, a zbog razdiobe koja ne slijedi normalnu, podatci su opisani medijanom i granicama interkvartilnog raspona. Za testiranje razlika kontinuiranih varijabli između dvije nezavisne skupine koristio se Mann Whitneyev U test, a između tri i više skupina Kruskal Wallisov test (post hoc Conover). Sve P vrijednosti su dvostrane. Razina značajnosti je postavljena na $\alpha = 0,05$. Za analizu podataka korišten je statistički program MedCalc® Statistical Software version 20.218 (MedCalc Software Ltd, Ostend, Belgium; <https://www.medcalc.org>; 2023) i SPSS ver. 23 (IBM Corp. Released 2015. IBM SPSS, Ver. 23.0. Armonk, NY: IBM Corp.).

4. REZULTATI

4.1. Osnovna obilježja ispitanika

Istraživanje je provedeno na 92 ispitanika, od kojih su 66 (71,7 %) žene. U dobi od 26 do 31 godine je 40 (43,5 %) ispitanika, a starijih od 31 godine 33 (35,9 %). Završenu srednju medicinsku školu ima 84 (91,3 %) ispitanika, a prema studijskom programu ih je 74 (80,4 %) na izvanrednom studiju. U radnom odnosu je 86 (93,5 %) ispitanika, sa stažem duljim od 10 godina njih 31 (33,7 %) (Tablica 1).

Tablica 1. Osnovna obilježja bolesnika

	Broj (%) ispitanika
Spol	
Muškarci	26 (28,3)
Žene	66 (71,7)
Dobne skupine	
< 20 godina	1 (1,1)
20 – 25	18 (19,6)
26 – 31	40 (43,5)
> 31 godina	33 (35,9)
Završena srednja škola	
Medicinska srednja škola	84 (91,3)
Ostale srednje škole	8 (8,7)
Studijski program	
Redovni studij	18 (19,6)
Izvanredni studij	74 (80,4)
Radni status	
Nezaposlen	6 (6,5)
Zaposlen	86 (93,5)
Duljina radnog staža u struci zaposlenih ispitanika	
manje od godinu dana	7 (7,6)
1 – 5 godina	26 (28,3)
6 – 10 godina	28 (30,4)
više od 10 godina	31 (33,7)

4.2. Stavovi i mišljenja o osobama oboljelim od mentalnih poremećaja

S osobama oboljelim od mentalnih poremećaja susrela su se 83 (90,2 %) ispitanika, od kojih su značajnije više zastupljene žene u odnosu na muškarce (χ^2 test, $P = 0,007$). Da bi mogli sasvim normalno raditi na psihijatrijskom odjelu navela su 47 (51,1 %) ispitanika, dok ih je 23 (25 %) odgovorilo kako ne bi mogli raditi. Da se mentalni poremećaji ne mogu izliječiti navelo je 28 (30,4 %) ispitanika. Da se u medijima ne govori realno o mentalnim poremećajima slaže se 60 (65,2 %) ispitanika, i to značajnije više žene u odnosu na muškarce (χ^2 test, $P = 0,03$). Potrebu za dodatnom edukacijom o mentalnim oboljenjima u sklopu programa srednjih škola i fakulteta navodi 86 (93,5 %) ispitanika, dok ih 26 (28,3 %) navodi da je u svijetu razvijen i prihvaćen antistigma program i to značajnije više muškarci u odnosu na žene (34,6 % vs. 25,8 %) (Tablica 2).

Tablica 2. Mišljenje o osobama s mentalnim poremećajima u odnosu na spol

	Broj (%) ispitanika			<i>P</i> *
	Muškarci	Žene	Ukupno	
Susreo sam se s osobama oboljelim od mentalnih poremećaja.				
Da	20 (76,9)	63 (95,5)	83 (90,2)	0,007
Ne znam	5 (19,2)	1 (1,5)	6 (6,5)	
Ne	1 (3,8)	2 (3)	3 (3,3)	
Sasvim bih normalno mogao raditi na psihijatrijskom odjelu.				
Da	16 (61,5)	31 (47)	47 (51,1)	0,38 [†]
Ne znam	4 (15,4)	18 (27,3)	22 (23,9)	
Ne	6 (23,1)	17 (25,8)	23 (25)	
Mentalni poremećaji se ne mogu izliječiti.				
Da	7 (26,9)	21 (31,8)	28 (30,4)	0,82
Ne znam	10 (38,5)	21 (31,8)	31 (33,7)	
Ne	9 (34,6)	24 (36,4)	33 (35,9)	
U medijima se ne govori o mentalnim poremećajima realno.				
Da	13 (50)	47 (71,2)	60 (65,2)	0,03
Ne znam	4 (15,4)	12 (18,2)	16 (17,4)	
Ne	9 (34,6)	7 (10,6)	16 (17,4)	
Potrebna je dodatna edukacija o mentalnim oboljenjima u sklopu programa srednjih škola i fakulteta.				
Da	24 (92,3)	62 (94)	86 (93,5)	0,61 [†]
Ne znam	0	2 (3)	2 (2,2)	
Ne	2 (7,7)	2 (3)	4 (4,3)	
U svijetu je razvijen i prihvaćen antistigma program.				
Da	9 (34,6)	17 (25,8)	26 (28,3)	0,04
Ne znam	7 (26,9)	36 (54,5)	43 (46,7)	
Ne	10 (38,5)	13 (19,7)	23 (25)	

* χ^2 test; [†]Fisherov egzaktni test

S obzirom na dobne skupine jedino se pojavljuje značajna razlika među ispitanicima u tvrdnji kako je u svijetu razvijen i prihvaćen antistigma program. Ispitanici stariji od 31 godinu bitno su više upoznati s tim u odnosu na mlađe ispitanike (Fisherov egzaktni test, $P = 0,007$) (Tablica 3).

Tablica 3. Mišljenje ispitanika o osobama s mentalnim poremećajima u odnosu na dobne skupine

	Broj (%) ispitanika u odnosu na dob				Ukupno	P*
	< 20	20 - 25	26 - 31	> 31		
Susreo sam se s osobama oboljelim od mentalnih poremećaja.						
Da	0	15 (83,3)	36 (90)	32 (97)	83 (90)	0,07
Ne znam	1 (100)	2 (11,1)	2 (5)	1 (3)	6 (7)	
Ne	0	1 (5,6)	2 (5)	0	3 (3)	
Sasvim bih normalno mogao raditi na psihijatrijskom odjelu.						
Da	1 (100)	9 (50)	21 (52,5)	16 (48,5)	47 (51)	0,90
Ne znam	0	3 (16,7)	9 (22,5)	10 (30,3)	22 (24)	
Ne	0	6 (33,3)	10 (25)	7 (21,2)	23 (25)	
Mentalni poremećaji se ne mogu izliječiti.						
Da	0	7 (38,9)	11 (27,5)	10 (30,3)	28 (30)	0,06
Ne znam	1 (100)	1 (5,6)	17 (42,5)	12 (36,4)	31 (34)	
Ne	0	10 (55,6)	12 (30)	11 (33,3)	33 (36)	
U medijima se ne govori o mentalnim poremećajima realno.						
Da	1 (100)	13 (72,2)	27 (67,5)	19 (57,6)	60 (65)	0,42
Ne znam	0	4 (22,2)	4 (10)	8 (24,2)	16 (17)	
Ne	0	1 (5,6)	9 (22,5)	6 (18,2)	16 (17)	
Potrebna je dodatna edukacija o mentalnim oboljenjima u sklopu programa srednjih škola i fakulteta.						
Da	1 (100)	17 (94,4)	39 (97,5)	29 (87,9)	86 (93)	0,43
Ne znam	0	0	0	2 (6,1)	2 (2)	
Ne	0	1 (5,6)	1 (2,5)	2 (6,1)	4 (4)	
U svijetu je razvijen i prihvaćen antistigma program.						
Da	0	4 (22,2)	7 (17,5)	15 (45,5)	26 (28)	0,007
Ne znam	1 (100)	11 (61,1)	16 (40)	15 (45,5)	43 (47)	
Ne	0	3 (16,7)	17 (42,5)	3 (9,1)	23 (25)	

*Fisherov egzaktni test

Ispitanici s više godina radnog staža značajnije su se češće susreli s oboljelim od mentalnih poremećaja u odnosu na ispitanike s manje godina radnog staža (Fisherov egzaktni test, $P < 0,001$). Kako je u svijetu razvijen i prihvaćen antistigma program znaju značajnije više ispitanici s više od 10 godina radnog staža, u odnosu na druge ispitanike (Fisherov egzaktni test, $P = 0,001$), dok u ostalim tvrdnjama nema značajnih razlika s obzirom na duljinu radnog staža (Tablica 4).

Tablica 4. Mišljenje ispitanika o osobama s mentalnim poremećajima u odnosu na duljinu radnog staža

	Broj (%) ispitanika u odnosu na duljinu radnog staža				P*	
	< 1 godina	1 - 5	6 - 10	> 10		Ukupno
Susreo sam se s osobama oboljelim od mentalnih poremećaja						
Da	1 (14,3)	26 (100)	25 (89,3)	31 (100)	83 (90)	<0,001
Ne znam	5 (71,4)	0	1 (3,6)	0	6 (7)	
Ne	1 (14,3)	0	2 (7,1)	0	3 (3)	
Sasvim bih normalno mogao raditi na psihijatrijskom odjelu.						
Da	4 (57,1)	12 (46,2)	14 (50)	17 (54,8)	47 (51)	0,19
Ne znam	0	4 (15,4)	10 (35,7)	8 (25,8)	22 (24)	
Ne	3 (42,9)	10 (38,5)	4 (14,3)	6 (19,4)	23 (25)	
Mentalni poremećaji se ne mogu izliječiti						
Da	2 (28,6)	8 (30,8)	10 (35,7)	8 (25,8)	28 (30)	0,93
Ne znam	3 (42,9)	7 (26,9)	10 (35,7)	11 (35,5)	31 (34)	
Ne	2 (28,6)	11 (42,3)	8 (28,6)	12 (38,7)	33 (36)	
U medijima se ne govori o mentalnim poremećajima realno.						
Da	5 (71,4)	22 (84,6)	15 (53,6)	18 (58,1)	60 (65)	0,18
Ne znam	1 (14,3)	3 (11,5)	5 (17,9)	7 (22,6)	16 (17)	
Ne	1 (14,3)	1 (3,8)	8 (28,6)	6 (19,4)	16 (17)	
Potrebna je dodatna edukacija o mentalnim oboljenjima u sklopu programa srednjih škola i fakulteta.						
Da	7 (100)	25 (96,2)	27 (96,4)	27 (87,1)	86 (93)	0,81
Ne znam	0	0	0	2 (6,5)	2 (2)	
Ne	0	1 (3,8)	1 (3,6)	2 (6,5)	4 (4)	
U svijetu je razvijen i prihvaćen antistigma program.						
Da	1 (14,3)	5 (19,2)	4 (14,3)	16 (51,6)	26 (28)	0,001
Ne znam	1 (14,3)	15 (57,7)	14 (50)	13 (41,9)	43 (47)	
Ne	5 (71,4)	6 (23,1)	10 (35,7)	2 (6,5)	23 (25)	

*Fisherov egzaktni test

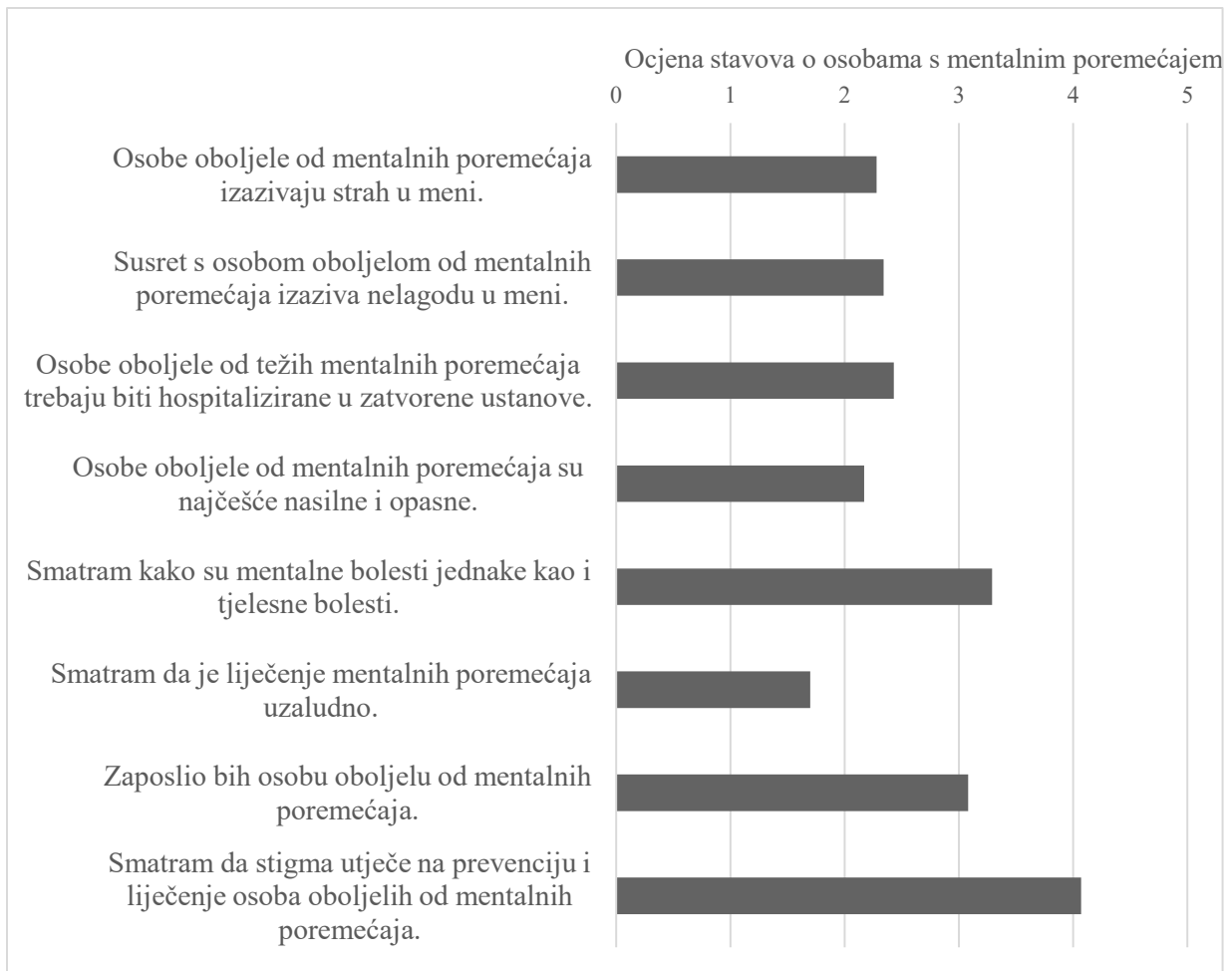
Stavove o osobama oboljelim od mentalnih poremećaja procijenili smo upitnikom od 8 tvrdnji na koje su ispitanici dali ocjene na Likertovoj skali od 1 do 5, gdje je 1 u potpunosti ne slaganje, a 5 u potpunosti slaganje s tvrdnjom.

U potpunosti se slaže 36 (39,1 %) ispitanika s tvrdnjom da stigma utječe na prevenciju i liječenje osoba oboljelih od mentalnih poremećaja, a 21 (22,8 %) ispitanik se slaže s tvrdnjom kako su mentalne bolesti jednake kao i tjelesne bolesti. Neodlučno je (niti se slaže niti se ne slaže) 51 (55,4 %) ispitanik s tvrdnjom kako bi zaposlili osobu oboljelu od mentalnih poremećaja. Ne slaže se 37 (40,2 %) ispitanika s tvrdnjom kako im izazivaju strah osobe oboljele od mentalnih poremećaja, a njih 49 (53 %) se u potpunosti ne slaže s tvrdnjom da je liječenje mentalnih poremećaja uzaludno (Tablica 5).

Tablica 5. Samoprocjena stavova o osobama s mentalnim poremećajima

	Broj (%) ispitanika					Ukupno
	U potpunost i se ne slažem	Ne slažem se	Niti se slažem niti se ne slažem	Slažem se	U potpunost i se slažem	
Osobe oboljele od mentalnih poremećaja izazivaju strah u meni.	19 (21)	37 (40,2)	28 (30,4)	7 (7,6)	1 (1,1)	92 (100)
Susret s osobom oboljelom od mentalnih poremećaja izaziva nelagodu u meni.	22 (24)	32 (34,8)	25 (27,2)	11 (12)	2 (2,2)	92 (100)
Osobe oboljele od težih mentalnih poremećaja trebaju biti hospitalizirane u zatvorene ustanove.	23 (25)	26 (28,3)	28 (30,4)	10 (10,9)	5 (5,4)	92 (100)
Osobe oboljele od mentalnih poremećaja su najčešće nasilne i opasne.	25 (27)	31 (33,7)	31 (33,7)	5 (5,4)	0	92 (100)
Smatram kako su mentalne bolesti jednake kao i tjelesne bolesti.	8 (9)	14 (15,2)	31 (33,7)	21 (22,8)	18 (19,6)	92 (100)
Smatram da je liječenje mentalnih poremećaja uzaludno.	49 (53)	26 (28,3)	14 (15,2)	2 (2,2)	1 (1,1)	92 (100)
Zaposlio bih osobu oboljelu od mentalnih poremećaja.	6 (7)	12 (13)	51 (55,4)	15 (16,3)	8 (8,7)	92 (100)
Smatram da stigma utječe na prevenciju i liječenje osoba oboljelih od mentalnih poremećaja.	2 (2)	1 (1,1)	22 (23,9)	31 (33,7)	36 (39,1)	92 (100)

Ocjena stavova se kreće od 1 do 5, gdje veći broj označava veće slaganje s tvrdnjama. Najveću ocjenu ima tvrdnja kako stigma utječe na prevenciju i liječenje osoba oboljelih od mentalnih poremećaja, a najmanje slaganje je s tvrdnjom kako je liječenje mentalnih poremećaja uzaludno (Slika 2).

Slika 2. Ocjena stavova o osobama s mentalnim poremećajem

Uspoređujemo li stavove o osobama s mentalnim poremećajem u odnosu na spol, uočavamo da su muškarci u odnosu na žene, značajnije bliže stavu kako osobe oboljele od težih mentalnih poremećaja trebaju biti hospitalizirane u zatvorene ustanove (Mann Whitney U test, $P = 0,04$), dok u ostalim tvrdnjama nema značajnih razlika s obzirom na spol (Tablica 6).

Testirajući razlike u stavovima s obzirom na dob ispitanika uočavamo kako se stavovi ne razlikuju prema dobnim skupinama, iako se uočava da su ispitanici mlađi od 25 godina nešto češće stava da susret s osobom oboljelom od mentalnih poremećaja izaziva nelagodu u njima, da su osobe oboljele od mentalnih bolesti najčešće nasilne i opasne, te da je liječenje takvih osoba uzaludno (Tablica 7).

Tablica 6. Ocjena stavova o osobama s mentalnim poremećajima u odnosu na spol ispitanika

	Medijan (interkvartilni raspon)		P*
	Muškarci	Žene	
Osobe oboljele od mentalnih poremećaja izazivaju strah u meni.	2 (2 - 3)	2 (2 - 3)	0,39
Susret s osobom oboljelom od mentalnih poremećaja izaziva nelagodu u meni.	2 (1,75 - 3,25)	2 (1,8 - 3)	0,47
Osobe oboljele od težih mentalnih poremećaja trebaju biti hospitalizirane u zatvorene ustanove.	3 (2 - 4)	2 (1 - 3)	0,04
Osobe oboljele od mentalnih poremećaja su najčešće nasilne i opasne.	2 (2 - 3)	2 (1 - 3)	0,34
Smatram kako su mentalne bolesti jednake kao i tjelesne bolesti.	3 (2,8 - 4)	3 (2,8 - 4,3)	0,42
Smatram da je liječenje mentalnih poremećaja uzaludno.	2 (1 - 2,3)	1 (1 - 2)	0,21
Zaposlio bih osobu oboljelu od mentalnih poremećaja.	3 (3 - 3)	3 (3 - 4)	0,74
Smatram da stigma utječe na prevenciju i liječenje osoba oboljelih od mentalnih poremećaja.	4 (3 - 4,3)	4 (3 - 5)	0,12

*Mann Whitney U test

Tablica 7. Ocjena stavova o osobama s mentalnim poremećajima u odnosu na dobne skupine

	Medijan (interkvartilni raspon) u odnosu na dobne skupine			P*
	do 25 godina	26 - 31	> 31 godina	
Osobe oboljele od mentalnih poremećaja izazivaju strah u meni.	2 (2 - 3)	2 (1,3 - 3)	2 (2 - 3)	0,32
Susret s osobom oboljelom od mentalnih poremećaja izaziva nelagodu u meni.	3 (2 - 3)	2 (1,3 - 3)	2 (1,5 - 3)	0,49
Osobe oboljele od težih mentalnih poremećaja trebaju biti hospitalizirane u zatvorene ustanove.	3 (1 - 4)	2,5 (1 - 3)	2 (2 - 3)	0,69
Osobe oboljele od mentalnih poremećaja su najčešće nasilne i opasne.	3 (2 - 3)	2 (1 - 3)	2 (1 - 2,5)	0,28
Smatram kako su mentalne bolesti jednake kao i tjelesne bolesti.	3 (3 - 4)	3 (2 - 5)	3 (2,5 - 4)	0,74
Smatram da je liječenje mentalnih poremećaja uzaludno.	2 (1 - 3)	1 (1 - 2)	1 (1 - 2)	0,49
Zaposlio bih osobu oboljelu od mentalnih poremećaja.	3 (3 - 4)	3 (3 - 4)	3 (3 - 3)	0,95
Smatram da stigma utječe na prevenciju i liječenje osoba oboljelih od mentalnih poremećaja.	4 (3 - 5)	4 (3,3 - 5)	4 (3 - 5)	0,45

*Kruskal Wallis test

Nema značajnih razlika u stavu o osobama oboljelom od mentalnih poremećaja u odnosu na duljinu radnog staža, osim u tvrdnji da im susret s oboljelom osobom od mentalnih poremećaja izaziva nelagodu, u kojoj ispitanici s radnim stažem manjim od godinu dana osjećaju značajnije veću nelagodu od ispitanika s više godina radnog staža (Kruskal Wallis test, $P = 0,03$) (Tablica 8).

Tablica 8. Ocjena stavova o osobama s mentalnim poremećajima u odnosu na dobne skupine

	Medijan (interkvartilni raspon) u odnosu na radni staž				P^*
	< 1 godine	1 - 5	6 - 10	> 10 godina	
Osobe oboljele od mentalnih poremećaja izazivaju strah u meni.	3 (2 - 4)	2 (1 - 3)	2 (2 - 3)	2 (2 - 3)	0,08
Susret s osobom oboljelom od mentalnih poremećaja izaziva nelagodu u meni.	4 (3 - 4)	2 (1 - 3)	2 (2 - 3)	2 (1 - 3)	0,03 †
Osobe oboljele od težih mentalnih poremećaja trebaju biti hospitalizirane u zatvorene ustanove.	3 (2 - 4)	2,5 (1 - 4)	2,5 (1,3 - 3)	2 (2 - 3)	0,37
Osobe oboljele od mentalnih poremećaja su najčešće nasilne i opasne.	3 (2 - 3)	2 (1 - 3)	2 (2 - 3)	2 (1 - 2)	0,20
Smatram kako su mentalne bolesti jednake kao i tjelesne bolesti.	4 (3 - 4)	3 (2 - 5)	3 (2 - 4)	3 (3 - 4)	0,81
Smatram da je liječenje mentalnih poremećaja uzaludno.	2 (1 - 3)	2 (1 - 3)	1 (1 - 2)	1 (1 - 2)	0,23
Zaposlio bih osobu oboljelu od mentalnih poremećaja.	3 (3 - 4)	3 (2,8 - 3,3)	3 (3 - 4)	3 (3 - 3)	0,88
Smatram da stigma utječe na prevenciju i liječenje osoba oboljelih od mentalnih poremećaja.	4 (3 - 5)	4 (4 - 5)	4 (3 - 5)	4 (4 - 5)	0,42

*Kruskal Wallis test (post hoc Conover)

†na razini $P < 0,001$ značajno se više s tvrdnjom slažu ispitanici s manje od godinu dana staža

5. RASPRAVA

Istraživanje pod nazivom „Mišljenje i predrasude Studenata sestrinstva o osobama oboljelim od mentalnih poremećaja“ provedeno je na 92 ispitanika. Svi ispitanici su studenti prve i druge godine diplomskog studija Sestrinstva, Fakulteta za dentalnu medicinu Osijek. Većina ispitanika su bile žene (71,7 %), u dobi od 26 do 31 godinu (43,5 %). Završenu srednju medicinsku školu ima 91,3 % ispitanika, a većina ispitanika pohađa izvanredni studij (80,4 %). U radnom odnosu je većina ispitanik (93,5 %), sa stažem duljim od 10 godina (33,7 %).

Rezultati ovog istraživanja uspoređeni su sa rezultatima istraživanja diljem Hrvatske, ali i svijeta provedenima na uzorcima studenata. Kako je većina studenata u radnom odnosu ne iznenađuje činjenica, kako se većina (90,2 %) ispitanika susrela s osobama oboljelim od mentalnih poremećaja, među njima je značajniji udio žena u odnosu na muškarce ($P = 0,007$). Među ispitanicima njih 47 (51,1 %) navodi kako bi mogli sasvim normalno raditi na psihijatrijskom odjelu, no ipak veliki dio, njih 23 (25 %) navodi kako to ne bi mogli. Istraživanje provedeno 2018. godine provedeno na uzorku studenata dodiplomskog studija navodi kako se već većina studenata treće godine Sestrinstva susrela s osobama oboljelim od mentalnih poremećaja, a već u toj dobi ispitanika i s tom razinom ostvarenog obrazovanja, nakon odslušanog kolegija psihijatrijske njege, 45 % studenata izjavljuje kako bi voljelo raditi na odjelu psihijatrije (23).

Kako se mentalni poremećaji mogu izliječiti smatra 69,6 % ispitanika ovog istraživanja, što odgovara rezultatima drugih istraživanja u kojima su ispitanici stava kako se mentalni poremećaji mogu izliječiti te su iskazali pozitivan stav prema psihijatrijskim lijekovima i njihovoj važnosti (24). Krivu sliku u medijima o osobama oboljelim od mentalnih poremećaja i liječenju istih, uočilo je 60 (65,2 %) ispitanika ovog istraživanja, a mediji i jesu putevi masovne komunikacije i djeluju kao najsnažniji determinator mišljenja unutar populacije. Prikazujući iskrivljenu sliku o osobama oboljelima od mentalnih poremećaja stvaraju asocijacije o opasnosti, agresiji i nepredvidivosti u odnosu na takve oboljele pojedince. U medijima se nerijetko osoba oboljela od mentalnih poremećaja naziva „luđakom“, predstavlja ih se kradljivcima, nasilnicima i slično, a utvrđeno je jednim istraživanjem kako 87 % osoba prihvaća televiziju kao glavni izvor informacija u odnosu na informacije dobivene od strane prijatelja (51 %) ili pak medicinskih stručnjaka (29 %) (25,26). Jednako tako, pozitivan stav prema osobama oboljelima od mentalnih poremećaja u brojnim istraživanja među studentima

povezuje se s čestim razgovorima sa stručnjacima, opširnoj stručnoj edukaciji te informiranosti putem stručne literature (17).

Potrebu za dodatnom edukacijom na temu mentalnih oboljenja u sklopu obrazovanog programa medicinskih sestara navela je većina ispitanika ovog istraživanja (93,5 %). Negativan stav se ne može potpuno isključiti kod studenata samom edukacijom, ali se nedovoljno znanje i iskustvo direktno povezuju s negativnijim mišljenjem i predrasudama (17,22). Samo 28,3 % ispitanika ovog istraživanja posjeduje informaciju o razvijenosti antistigma programa u svijetu i njegovoj rasprostranjenosti, među kojima je isto saznanje prisutnije kod starijih ispitanika ($P = 0,001$). U literaturi se navodi činjenica da pojedinci, koji imaju saznanja o antistigma programima i sudjeluju u njihovom provođenju, imaju značajno pozitivnije stavove prema osobama oboljelim od mentalnih poremećaja i njihovom liječenju (19). Isti se rezultati mogu povezati s činjenicom kako samo 39,1 % ispitanika ovog istraživanja smatra, kako stigma utječe na prevenciju i liječenje osoba oboljelih od mentalnih poremećaja, dok samo 22,8 % ispitanika smatra kako su mentalne bolesti jednake tjelesnim bolestima. Sukladni rezultati dobiveni su raznim istraživanjima koja ukazuju, kako ispitanici pažljivije pristupaju osobi oboljeloj od mentalnih poremećaja, kako provjeravaju dodatno dane informacije, kako pripisuju određene tegobe pogoršanjima osnovne bolesti ili pak nuspojavama lijekova, ali je pristup adekvatniji što je veće radno iskustvo ili znanje (17,19).

Ispitanici su neutralnog stava oko zapošljavanja osobe oboljele od mentalnih poremećaja, iako 40,2 % njih ne verbalizira strah od susreta s osobama oboljelim od mentalnih poremećaja. Zapošljavanje osoba oboljelih od mentalnih poremećaja pitanje je koje se provlači kroz mnoga istraživanja. Jedno takvo istraživanje ukazuje na 42 % studenata koji navode kako bi osobu u postupku liječenja zaposlili, dok je 41,3 % ispitanika tog istraživanja navelo da ne znaju kako bi postupili (20). Ovo pitanje vjerojatno daje najbolju sliku o mišljenjima i predrasudama među ispitanicima jer je upravo to najveća prepreka zapošljavanju oboljelih osoba. Nerijetko nakon niza odbijenica pri aplikacijama za posao, osobe oboljele od mentalnih poremećaja počinju s borbom sa samostigmatizacijom uslijed negativnog iskustva te tako stvaraju lošu sliku o samom sebi. Rezultat toga je vrlo često pogoršavanje simptoma, socijalna izolacija, loše ekonomsko stanje i nerijetko beskućništvo (20, 27).

Analizom rezultata ovog istraživanja uočeno je, kako nema značajnih razlika u mišljenjima i stavovima s obzirom na spol ispitanika osim kod tvrdnje kako osobe oboljele od težih mentalnih poremećaja trebaju biti hospitalizirane u zatvorene ustanove u kojem se ističe mišljenje

ispitanika muškog spola. S obzirom na dob ispitanika nema značajnih razlika u mišljenjima i stavu, iako se uočava kako ispitanici mlađi od 25 godina navode nelagodu pri susretu s osobama oboljelim od mentalnih poremećaja, smatraju kako su nasilne ili pak opasne, a neki od njih su mišljenja kako je liječenje takvih osoba uzaludno. Rezultati nisu iznenađujući s obzirom da dio rezultata drugih istraživanja ukazuje, kako i zdravstveni djelatnici smatraju osobe oboljele od mentalnih poremećaja opasnima i nepredvidivima pa su čak iskazali osjećaj straha ili pak neprijateljstva. Pri tome su tegobe koje su pacijenti verbalizirali pripisivali nuspojavama lijekova ili samom rezultatu poremećaja i onda su im pružali smanjenu razinu skrbi (16). S obzirom na radni staž ispitanika nema značajnih razlika u stavu o osobama oboljelim od mentalnih poremećaja, osim u tvrdnji nelagode pri susretu s oboljelom osobom, pri čemu osobe sa stažem manjim od godinu dana opisuju veću nelagodu, a na to ukazuju i druga istraživanja. Posebno je istaknuta nelagoda koja se javlja u susretu s osobama oboljelim od shizofrenije ili bipolarnog poremećaja (11).

Studenti diplomskog studija Sestrinstva, budući i sadašnji zdravstveni djelatnici, među kojima se nalaze i pojedinci koji će raditi na odjelima za osobe oboljele od mentalnih poremećaja, ne ukazuju značajan strah, nelagodu, ali ističu značajni utjecaj medija na stav općenito.

Kako bi medicinska sestra mogla pružiti adekvatnu, kompletnu i kvalitetnu zdravstvenu njegu s holističkim pristupom, potrebna je kontinuirana edukacija, puno iskustva i adekvatan pozitivan stav, tako da svaki pacijent bude prihvaćen kao jednako vrijedan i dobije jednaku razinu zdravstvene skrbi. Potrebna je kontinuirana edukacija zdravstvenih djelatnika o osobama oboljelim od mentalnih oboljenja kako bi se njihove tegobe i problemi razumjeli, prihvatili te se tako pristupilo prevenciji komplikacija. Samo tako se može postići optimalni ishod liječenja i integracija osoba oboljelih od mentalnih oboljenja u zajednicu. Medicinska sestra bi trebala biti uzor i prenositi stav prihvaćanja, kako bi se takav svjetonazor mogao širiti među ostalom populacijom. Ne treba se zanemariti činjenica kako osoba, unatoč prisutnom mentalnom oboljenju, može biti dobrog mentalnog zdravlja i ravnopravno sudjelovati u društvu, ako joj društvo pruži priliku i prihvati je.

6. ZAKLJUČCI

Temeljem provedenog istraživanja „Mišljenje i predrasude studenata Sestrinstva o osobama oboljelim od mentalnih poremećaja“ i dobivenih rezultata mogu se izvesti sljedeći zaključci:

- Predrasude prema osobama oboljelim od mentalnih poremećaja su među studentima Sestrinstva zastupljene minimalno, a povezane su s nedostatkom znanja i iskustva.
- S obzirom na spol ispitanika nema značajne razlike u mišljenju studenata o osobama oboljelim od mentalnih poremećaja.
- S obzirom na dob ispitanika postoji značajna razlika kod ispitanika mlađih od 25 godina koji iskazuju strah i nelagodu u kontaktu s osobama oboljelim od mentalnih poremećaja.
- S obzirom na radni staž ispitanika nema značajnih razlika među mišljenjima ispitanika. Uočena je samo veća nelagoda kod ispitanika s radnim stažem manjim od godinu dana.

7. SAŽETAK

Cilj istraživanja: Cilj istraživanja je ispitati mišljenje 1. i 2. godine diplomskog sveučilišnog studija Sestrinstva o osobama oboljelima od mentalnih poremećaja, pritom također ispitati, postoje li predrasude te postoje li razlike u mišljenju s obzirom na spol, dob i radni staž ispitanika.

Nacrt studije: Presječna studija

Ispitanici i metode: Istraživanje provedeno do lipnja 2023. godine obuhvatilo je 92 studenta diplomskog studija Sestrinstvo, Fakulteta za dentalnu medicinu i zdravstvo. Istraživanje je bilo dobrovoljno i anonimno, a provedeno je putem upitnika koji je vlastito strukturiran za potrebe ovog istraživanja te distribuiran online komunikacijskim kanalima putem Google Formsa. Za analizu podataka korišten je statistički program MedCalc® Statistical Software version 20.218 i SPSS ver. 23.

Rezultati: U istraživanju su sudjelovale većinom žene (71,7 %) u dobi od 26 do 31 godinu (43,5 %), većina ispitanika ima završenu srednju medicinsku školu (91,3 %) te je u radnom odnosu. S osobama oboljelim od mentalnih poremećaja susrela su se 83 (90,2 %) ispitanika, od kojih su značajnije više žene u odnosu na muškarce (χ^2 test, $P = 0,007$). Da se u medijima ne govori realno o mentalnim poremećajima slaže se 65,2 % ispitanika, značajnije više žene u odnosu na muškarce (χ^2 test, $P = 0,03$). 28,3 % ispitanika zna da je u svijetu razvijen i prihvaćen antistigma program, značajnije više muškarci u odnosu na žene (34,6 % vs. 25,8 %). Ispitanici s više godina radnog staža bitno su se češće susreli s oboljelim od mentalnih poremećaja u odnosu na ispitanike s manje godina radnog staža (Fisherov egzaktni test, $P < 0,001$).

Zaključak: Predrasude prema osobama oboljelim od mentalnih poremećaja su među studentima Sestrinstva zastupljene minimalno, a povezane su s nedostatkom znanja i iskustva. S obzirom na spol i radni staž nema značajne razlike među mišljenjima studenata, dok s obzirom na dob ispitanika postoji značajna razlika kod ispitanika mlađih od 25 godina koji verbaliziraju strah i nelagodu u kontaktu s osobama oboljelim od mentalnih poremećaja.

Ključne riječi: osobe oboljele od mentalnih poremećaja; predrasude; sestrinstvo

8. SUMMARY

The opinion and prejudices of nursing students about people with mental disorders

Objectives: The aim of the research is to examine the opinion of the 1st and 2nd year graduate university studies in Nursing about people suffering from mental disorders. At the same time, examine whether there are prejudices and whether there are differences in opinion with regard to the gender, age and work experience of the respondents.

Study Design: Cross-sectional study.

Participants and Methods: The research, conducted from June 2023, included 92 students of the graduate of Faculty of Dental Medicine and Health. The research was voluntary and anonymous, and was conducted through a questionnaire that was specially structured for the needs of this research and distributed through online communication channels via Google Forms. The statistical program MedCalc® Statistical Software version 20.218 and SPSS ver. 23

Results: Most of the participants in the research were women (71.7%) between the ages of 26 and 31 (43.5%), most of the respondents had completed secondary medical school (91.3%) and were employed. 83 (90.2%) respondents met with people suffering from mental disorders, significantly more women compared to men (χ^2 test, $P = 0.007$). 65.2% of respondents agree that the media does not talk realistically about mental disorders, significantly more women compared to men (χ^2 test, $P = 0.03$). 28.3% of respondents know that an anti-stigma program has been developed and accepted in the world, significantly more men than women (34.6% vs. 25.8%). Respondents with more years of work experience significantly more often encountered patients with mental disorders compared to respondents with fewer years of work experience (Fisher's exact test, $P < 0.001$).

Conclusion: Prejudices towards people suffering from mental disorders are minimally represented among nursing students, and are associated with a lack of knowledge and experience. With regard to gender and work experience, there is no significant difference between the opinions of students, while with regard to the age of the respondents, there is a significant difference in the respondents under 25 years of age who verbalize fear and discomfort in contact with people suffering from mental disorders.

Keywords: nursing; people with mental disorders; prejudices

9. LITERATURA

1. State of Health in the EU Croatia Country Health Profile 2021. European Commission, 2021. Dostupno na: https://health.ec.europa.eu/system/files/2021-12/2021_chp_hr_english.pdf. Datum pristupa: 10. 5. 2023.
2. Svjetska zdravstvena organizacija. Mental health: strengthening our response. 2022a. Dostupno na: <https://www.who.int/news-room/factsheets/detail/mental-health-strengthening-our-response>
3. Jokić Begić N. Psihičko zdravlje, u: Jokić Begić N. (ur.) Psihosocijalne potrebe studenata. Zagreb: Sveučilište u Zagrebu; 2021. str. 13-31.
4. Keyes C. The mental health continuum: from languishing to flourishing in life. *Journal of Health and Social Behaviour*. 2002; 43(2):207-222.
5. Muslić Lj., Jovičić Burić D., Markelić M., Musić Milanović S. Zdravstvena pismenost u području mentalnog zdravlja. *Socijalna psihijatrija*. 2020; 48(3):324-343.
6. Svjetska zdravstvena organizacija. Disability and health, 2021a. Dostupno na: <https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/disability-and-health>
7. Štrkalj Ivezić S., Štimac Grbić D. Organizacija zaštite mentalnog zdravlja u zajednici i uloga mobilnih psihijatrijskih timova. U: Mužinić Marinić L. (ur.). *Psihijatrija u lokalnoj zajednici*. Zagreb: Biblioteka socijalnog rada; 2021. str. 17-33.
8. Ruiz M. Á., Montes J. M., Correas Lauffer J., Álvarez C., Mauriño J., De Dios Perrino C. Opiniones y creencias sobre las enfermedades mentales graves (esquizofrenia y trastorno bipolar) en la sociedad española Opinions and beliefs of the. *Rev Psiquiatr Salud Ment*. 2012; 5(2):98–106.
9. Durand-Zaleski I., Scott J., Rouillon F., Leboyer M. A first national survey of knowledge, attitudes and behaviours towards schizophrenia, bipolar disorders and autism in France. *BMC Psychiatry*. 2012; 12(1):128.
10. Minas H., Zamzam R., Midin M., Cohen A. Attitudes of Malaysian general hospital staff towards patients with mental illness and diabetes. *BMC Public Health*. 2011; 11(1):317.

11. Arvaniti A., Samakouri M., Kalamara E., Bochtsou V., Bikos C., Livaditis M. Health service staff's attitudes towards patients with mental illness. *Soc Psychiatry Psychiatr Epidemiol.* 2019; 44(8):658–665.
12. Solanki C. K., Shah H. M., Vankar G. K., Parikh M. N. Attitude toward mental illnesses among paramedical professionals and junior doctors. *Ann Indian Psychiatry.* 2017; 1(2):102.
13. Mavundla T., Uys L. The attitudes of nurses towards mentally ill people in a general hospital setting in Durban. *Curationis.* 2017; 20(2):3–7.
14. Mårtensson G., Jacobsson J. W., Engström M. Mental health nursing staff's attitudes towards mental illness: an analysis of related factors. *J. Psychiatr Ment Health Nurs.* 2014; 21(9):782–788.
15. Pelzang R. Attitude of nurses towards mental illness in Bhutan. *J. Bhutan Stud.* 2010; 22(3):60–77.
16. Pompili M. Impact of living with bipolar patients: making sense of caregivers' burden. *World J. Psychiatry.* 2014; 4(1):1.
17. Vuksan A. Stavovi studenata 2. godine diplomskog sveučilišnog studija Sestrinstva u Svetoj Nedjelji prema oboljelima od bipolarnog afektivnog poremećaja. Diplomski rad. Osijek: Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku Fakultet za dentalnu medicinu i zdravstvo; 2022. Dostupno na: <https://zir.nsk.hr/islandora/object/fdmz:319>. Datum pristupa: 20. 5. 2023.
18. Paska M. Stavovi studenata/ica Sveučilišta u Zadru o osobama sa psihološkim problemima kroz aspekte stigme i diskriminacije. Sveučilište u Zadru: Diplomski sveučilišni studij sociologije; 2019.
19. Hozjak I. Stavovi studenata sestrinstva o osobama oboljelim od mentalnih poremećaja. Završni rad. Rijeka: Sveučilište u Rijeci, Fakultet zdravstvenih studija u Rijeci; 2021. Dostupno na: <https://zir.nsk.hr/islandora/object/fzsri:1240/datastream/PDF/view>. Datum pristupa: 20. 5. 2023.
20. Zagorščak K., Buhin Cvek A., Sajko M., Božičević M. Stavovi i predrasude studenata studija sestrinstva prema psihički bolesnim osobama. *Socijalna psihijatrija.* 2017; 45(3):209–216.

9. LITERATURA

21. Šarić M. Stavovi studenata sestriinstva prema psihijatrijskim bolesnicima. Diplomski rad. Split: Sveučilište u Splitu, Sveučilišni odjel zdravstvenih studija; 2015. Dostupno na: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:176:660058>. Datum pristupa: 20. 5. 2023.
22. Marušić M., Đogaš Z., Fišter K., Grčević D., Hren D., Katavić V., i sur. Uvod u znanstveni rad u medicini. 6. Izd. Zagreb: Medicinska naklada; 2019.
23. Ružman M. Stavovi studenata sestriinstva prema psihijatrijskim bolesnicima. Završni rad. Varaždin: Sveučilište Sjever; Odjel za sestriinstvo; 2018.
24. lić L. Stavovi studenata Sveučilišta u Splitu o mentalnom zdravlju. Diplomski rad. Split: Sveučilište u Splitu, Medicinski fakultet; 2021. Dostupno na: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:171:296652>. Datum pristupa: 20. 5. 2023.
25. Gruber E. N. Što ugrožava sigurnost duševnih bolesnika, što oni pritom mogu. Udruga za unapređenje duševnog zdravlja i kvalitete života duševnog bolesnika i njegove obitelji Sretna obitelj. Zagreb: Vemako; 2008.
26. Priebe S., Badesconyi A., Fioritti A. Reinstitutionalisation in mental health care: comparison of data on service provision from six European countries. *British Medical Journal*. 2005; 330:123-126.
27. Sesar M. A., Ivezić S., Mužinić L., Zubić D. Povezanost između samostigmatizacije, percepcije i socijalne mreže kod oboljelih od shizofrenije. *Soc psihijat*. 2016; 44:105-19.